

Гасовод за Европу који заобилази Русију остао без гаса

Европски политичари су 8. маја начинили најновији корак на своме путу ка већој независности од руског гаса. У Прагу, у оквиру самита „Јужни коридор – нови пут свиле“, потписана је декларација која се тиче пројекта изградње гасовода „Набуко“ (*Nabucco*

), који ће помоћи да се остваре испоруке горива из каспијског региона за Европу, заобилазећи Русију. Међутим, Брисел неће имати прилике да у потпуности искуси задовољство због добро окончаног посла. Ствар је у томе што је ЕУ, на том истом самиту, претрпела понижавајући пораз од држава Средње Азије, чије су владе одбиле да потпишу понуђени документ. У овој фази, делимично одсуство решености од стране Туркменистана пројекат „Набуко“ чини економском бесмислицом.

У Бриселу, где су за изградњу „Набука“ показали изненађујућу приљезност, не очајавају. Озбиљну политичку подршку „Набуку“ пружају САД, а Туркменистан се може наговорити да промени став. Природно, сви ти планови непосредно се тичу Русије, коју брине могући губитак контроле над стратешки и економски важним регионом.

Подела пре свега

Намере Брисела да максимално диверсификује испоруке гаса поново су узеле маха након зимског гасног сукоба Москве и Кијева. Тада је смрзнута Европа на сопственој кожи схватила да изјаве „Гаспрома“ о поузданости испорука у стварности ништа не гарантују. Стога су забринуте чиновници ЕУ предузели низ ванредних корака, који ће, према њиховом мишљењу, омогућити европским радијаторима да греју са више самопоуздања.

За почетак, ЕУ је потписала декларацију о модернизовању гасоводног транспортног система (ГТС) Украјине, која би, макар теоретски (као и већина других ствари, када је Украјина у питању), Бриселу требало да омогући контролу над процесом испоручивања

руског гаса до европских плотни. Гаранције на основу којих би Украјина, у једном тренутку, могла добити средства за модернизовање ГТС, у декларацији нису наведене. Стога су одмах изникле сумње да ће овај папир, потписан уз толику халабуку, икада постати радни документ.

Поред тога, ЕУ је себи дозволила још један промашај. Горе поменута декларација, узгред буди речено, не предвиђа учешће у пројекту Русије, којој је, међутим, до тог учешћа веома стало. Природно, Москву је европско упадање на руско-украјинску журкицу изиритирало, па је Брисел убрзо оптужен да посеже за руским интересима. Поред тога, Кремљ је подсетио ЕУ да је не узимати у обзир интересе свог основног снабдевача горивом, у најмању руку, неразумно. Пацку је добила и Украјина, коју је Русија оставила без, Кијеву толико неопходног, кредита на 5 милијарди долара.

Бриселу су московске реплике прозујале мимо ушију, тим пре што је ЕУ већ била припремила ново изненађење. У Прагу је, на самиту „Јужни коридор – нови пут свиле“, одржаном 8. маја, државама учесницама понуђено да потпишу декларацију везану за изградњу гасовода „Набуко“. У њему је стајало да ће све државе које учествују у пројекту „Набуко“, учинити све како би договор о овом пројекту њихове владе потписале до јуна 2009. године. На самит су позвани премијери и председници држава, као што су Азербејџан, Грузија, Казахстан, Туркменистан, Узбекистан, Египат, Ирак и Турска.

Цеви којих нема

Гасовод „Набуко“ требало би да испоручује количину гаса која задовољава око пет процената укупне потражње за горивом земља Европе (ради поређења, Русија ЕУ снабдева са једном петином њој неопходног гаса). Гориво би се пребацивало из региона Каспијског мора и Средње Азије, да би наставило „Набуком“, који би требало да пролази кроз Турску и балканске земље, све до Аустрије. Пропусна моћ цевовода је планирана на нивоу од 30 милијарди кубних метара гаса годишње, а цена његове изградње процењује се на 7,3 милијарде долара.

Сетимо се да је у 2008. години општа потражња за гасом у 22 земље Европе и Турској износила око 520 милијарди кубних метара. Од те количине, „Гаспром“ је испоручио 158,8 милијарди кубних метара. Данас „Гаспром“ испоручује 30% потражње Италије, 66% Турске и 43% Немачке.

У марту 2009. године „Набуко“ је унесен у одељак свеевропског плана за стимулисање економије, који је назван „Јужни гасни коридор“ (*Southern Gas Corridor*) и који предвиђа реализацију низа енергетских пројеката на југу Европе. На тај начин, „Набуко“ би био укључен у списак приоритетних пројеката ЕУ, који би се финансирали из посебних извора за рачун слободних средстава у буџету.

Тренутно „Набуко“ у ЕУ има, како присталице (државе централне и источне Европе), тако и противнике. У ове друге спада, на пример, и такав политички тешкаш каква је Немачка, која тврди да, за време кризе, државе ЕУ имају приоритетније циљеве за расхоровање средстава. Упркос томе, до сада су присталице „Набука“ побеђивале.

Основна потешкоћа пројекта састоји се у томе што државе, које би могле обезбедити снабдевање „Набука“, све до данас нису пронађене. Средњеазијски извозници сарађују са Русијом и Кином, Азербејџан нема адекватне капацитете, а трговачки односи са Ираном, који би могао испоручивати гориво, под условом европских инвестиција у налазишта на територији ове државе, ограничени су међународним санкцијама.

У конзорцијум Nabucco Gas Pipeline International, који реализује пројекат, улазе Аустријска OMV, мађарска MOL, румунска Transgaz, бугарска Bulgargaz, турска Botas и немачка RWE. Занимљиво је да је позив да учествује у пројекту добио и „Гаспром“, али га је у марту 2009. године ова компанија одбацила. Према речима председника управе ове гасне компаније, Александра Медведева, за „Гаспром“ циљ представља пројекат „Јужни ток“ (South Stream).

Овај гасовод, који „Гаспром“ гради заједно са италијанском Eni, сматра се конкуренцијом „Набуку“. „Јужни ток“, који би требало да умањи зависност Русије од транзита горива кроз Украјину, треба да прође по дну Црног Мора и територијама Бугарске, Србије, Словеније и Аустрије.

До сада се руско-италијански пројекат одвијао бржим темпом, али ситуација може и да се промени. Рокови изградње цевовода се непрекидно померају, а потписивање међудржавних договора између Русије и транзитних држава, заказано за ову недељу, могло би се одложити, како се државе нису договориле око услова деобе добити од пројекта. Поред тога, „Гаспром“ и Eni су се разишли у мишљењима какву улогу

италијанска компанија треба да игра у гасоводу. Према изворима „Ројтерса“, Епi жели да продаје гас у земљама кроз које пролази гасовод, али „Гаспром“ партнеру нуди искључиво право на испоручивање гаса у Италију и управљање гасоводом.

Док се „Гаспром“ труди да разреши потешкоће које су искрсле са „Јужним током“, ЕУ промовише „Набуко“. Ипак, настојања ЕУ тешко је назвати успешним.

До потписа није дошло

На самиту у Прагу, декларацију о „Набуку“ потписали су представници Египта, Грузије, Турске и Азербејџана. То се и очекивало, иако Анкара и Баку раније дуго нису могли да ускладе своје позиције. Изненађењем се показало, према извештавању AFP, што свој потпис на декларацију нису ставили Казахстан, Узбекистан и Туркменистан. Штавише, председник Туркменистана, Гурбангули Бердимухамедов, потпуно је одустао од доласка на самит.

Одлука Ашхабада да не узме учешћа у прашком сусрету јесте пораз европских дипломата, будући да је управо Туркменистану у пројекту „Набуко“ зацртано централно место. Како је већ истакнуто горе, Азербеџан самостално не може снабдевати „Набуко“, па је стога Бриселу пре свега било важно да издејствује сагласност Ашхабада за учешће у пројекту.

У Бриселу видно нису очекивали одбијање Туркменистана. Повећану пријемчивост Ашхабада требало је да омогући сукоб везан за прекид испоруке гаса из ове средњеазијске државе у Русију. Сетимо се да је сукоб између Русије и Туркменистана почео након тога што је, током ноћи 9. априла 2009. године, дошло до експлозије на магистралном гасоводу САЦ-4. У Туркменистану су за експлозију посредно оптужили руску страну, како је, према подацима „Туркменгаса“, „Гаспром“ неочекивано спустио притисак гаса, што је довело до експлозије. У Русији се слажу да су смањили количине извоза, али одричу све оптужбе о наводном избацивању гасовода из строја.

При том, односи Русије и Туркменистана почели су се заоштравати и пре експлозије гасовода. Ствар је у томе што Туркменистан сада скоро потпуно зависи од извоза гаса за Русију. Средњеазијска држава хтела би да диверсификује клијентелу и управо због

тога се разматра као један од потенцијалних снабдевача „Набука“. Са друге стране, „Гаспром“ би хтео да настави да од Туркменистана откупљује највећи део горива које се производи у земљи.

У априлу је љутита туркменска влада са немачком компанијом RWE (учесник у „Набуку“) закључила прелиминарни уговор о испоруци природног гаса из Централне Азије Европи. Међутим, овај поступак Ашхабада може се сматрати игром за публику.

Тако се намера Ашхабада да се припоји „Набуку“ за сада задржава само на декларацијама. Руководство државе тек планира изградњу Транскаспијског цевовода по дну Каспијског мора, кроз који би гас требало да потече, преко Азербејџана и Грузије, у Турску, одакле би „Набуком“ наставио за Европу. При томе, ови туркменски планови делују помало умишљено, пошто Русија може блокирати изградњу тог цевовода. Ствар је у томе што прикаспијске државе још увек нису решиле питање статуса Каспијског мора. То значи да нису потписани документи који регулишу правне и еколошке аспекте спровођења цевовода по дну мора.

ЕУ унија у случају „Набука“ тренутно поступа исто онако, како је раније поступила са украјинском декларацијом, која не даје гаранције држави-транзитеру, истовремено не узимајући у обзир интересе државе-снабдевача. Међутим, у Прагу су чиновници ЕУ фактички изнова потврдили да је политичка одлука о „Набуку“ у Бриселу већ усвојена. У САД су пожурили да поздраве деловање Европљана.

Детаљније, заменик помоћника државног секретара САД, Метју Брајза, изјавио је у интервјуу за станицу *Ехо Москвы* да Вашингтон неће допустити „доминацију“ Русије над маршрутама снабдевања угљоводоникима из каспијског региона у Европу. „Ми не желимо да та огромна компанија („Гаспром“), која је већ изградила северни коридор, контролише и јужни коридор, јер тада нема конкуренције и тржиште не функционише нормално“, изјавио је Брајза. Дипломата је, при том, приметио да је Туркменистан спреман да се прикључи „Набуку“, али се колеба, не желећи да квари односе са Русијом.

Шта ће бити са Туркменистаном, Брајза није појаснио. Ипак, може се бити без сумње да ситуација када „тржиште не функционише нормално“ Москви одговара. Стога ће изненађења за градитеље „Набука“, који се због позиције Туркменистана претвара у чисто политички пројекат, искрсавати све чешће. Али, по свој прилици, најнепријатније изненађење „Гаспром“ би могао приредити учесницима у „Набуку“ у случају да му пође за

руком да се о откупу гаса договори са Бакуом.

Агенција AP пренела је нешто раније да је крајем марта 2009. године азербејџанска државна компанија Socar започела преговоре са „Гаспромом“ о испорукама природног гаса руској компанији. „Гаспром“ је спреман да откупи сав гас, који производи Socar. У том случају, „Набуко“ потпуно остаје без гаса.

(Преузето са портала Lenta.ru, превео с руског Никола Танасић)